

АЖ ҮЙЛДВЭР,
ЭРДЭС БАЯЛГИЙН ЯАМ

Extractive Industries
Transparency Initiative

UHY GROWTH FINANCE
GROWTH FINANCE AUDIT LLC

МОНГОЛ УЛСЫН АРВАН ЕСДҮГЭЭР БУЮУ 2024 ОНЫ **НЭГТГЭЛ ТАЙЛАН**

Олборлох үйлдвэрлэлийн ил тод
байдлын санаачилга

Судалгаа, зөвлөх үйлчилгээний Эс Ай Си Эй ХХК, Гроут
Финанс аудит ХХК-ийн гүйцэтгэв.

АГУУЛГА

КОМПАНИ СОНГОЛТ,
ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

01

ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН
БУС МЭДЭЭЛЭЛ

03

02

04

ЗӨВЛӨМЖ

НЭГТГЭЛ
ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Төслийн үйл ажиллагааны шат дараалал

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Хараат бус нэгтгэгчийн бүрэлдэхүүн

ГҮЙЦЭТГЭГЧ БАГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

БАГИЙН АХЛАГЧ

Г.Эрдэнэ

Эс Ай Си Эй ХХК-ийн Дэд захирал,
Докторант

ТАЙЛАНГИЙН БАГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

Т.Түмэнчимэг

Эс Ай Си Эй ХХК-ийн Судалгааны хэлтсийн захирал

Б.Удвал

Эс Ай Си Эй ХХК-ийн Судалгааны хэлтсийн менежер

О.Энхзул

Эс Ай Си Эй ХХК-ийн Судалгааны хэлтсийн менежер

АУДИТ БАГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

Б.Бямба

Гроут Финанс аудит ХХК-ийн Аудитор,
мэргэшсэн нягтлан бодогч

Т.Ганбат

Гроут Финанс аудит ХХК-ийн Аудитор, нягтлан бодогч

2024 оны 19 дүгээр нэгтгэл тайлангийн үндсэн багт нийт 6 гишүүний бүрэлдэхүүнтэй ажиллаад байна.

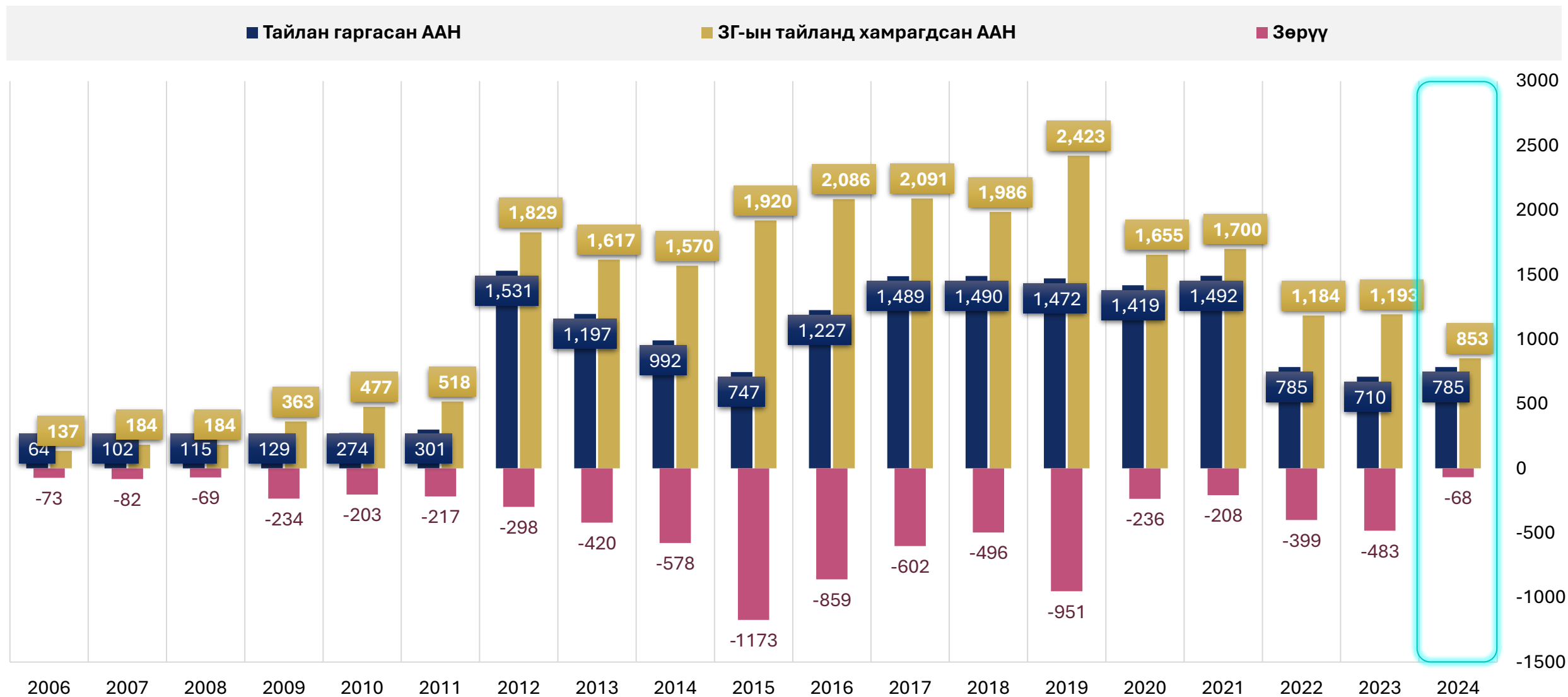
01

КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

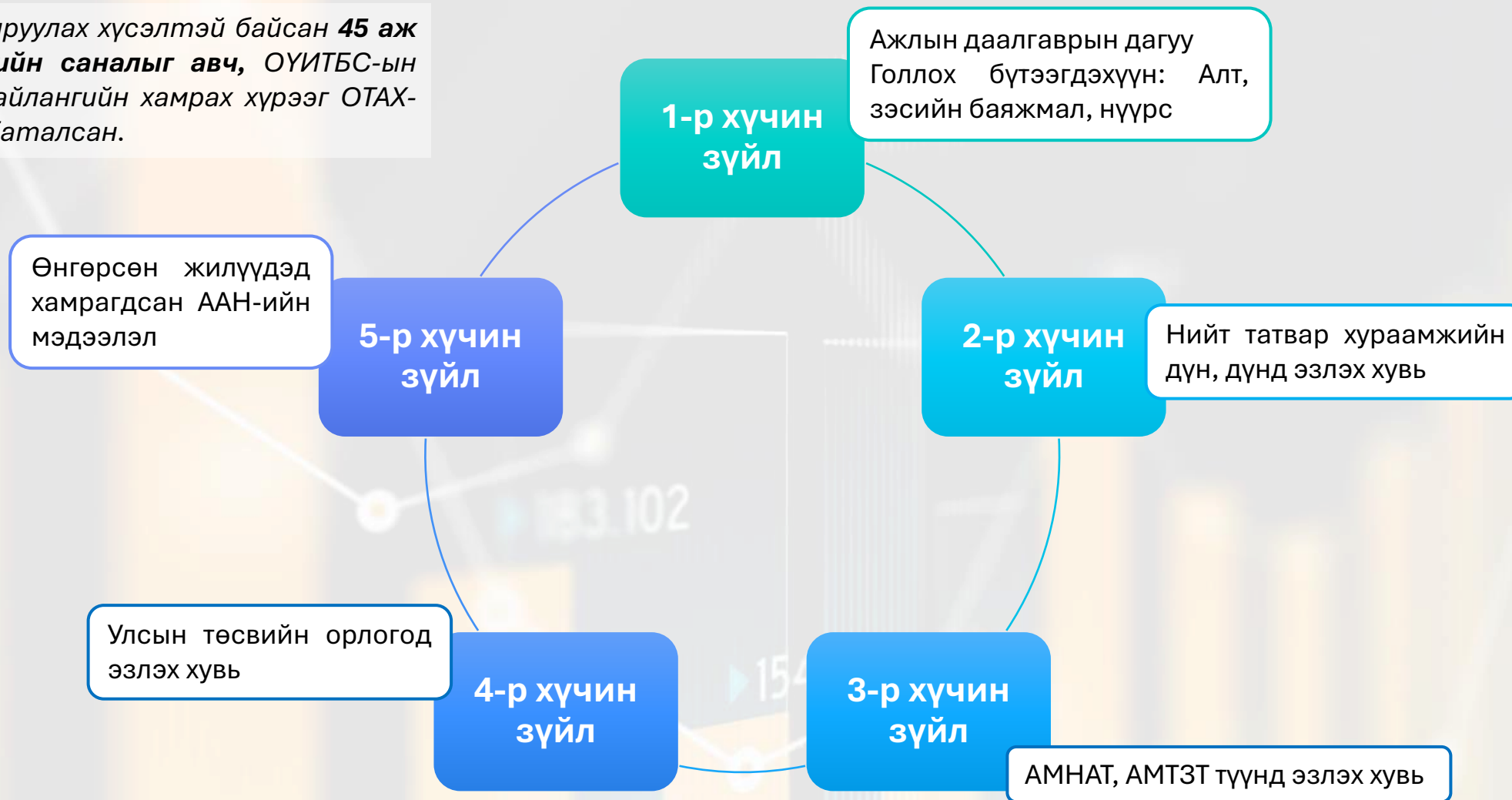
ОУИТБС-ын тайланд ирүүлсэн компанийн мэдээлэл

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Компани сонголтын шалгуур

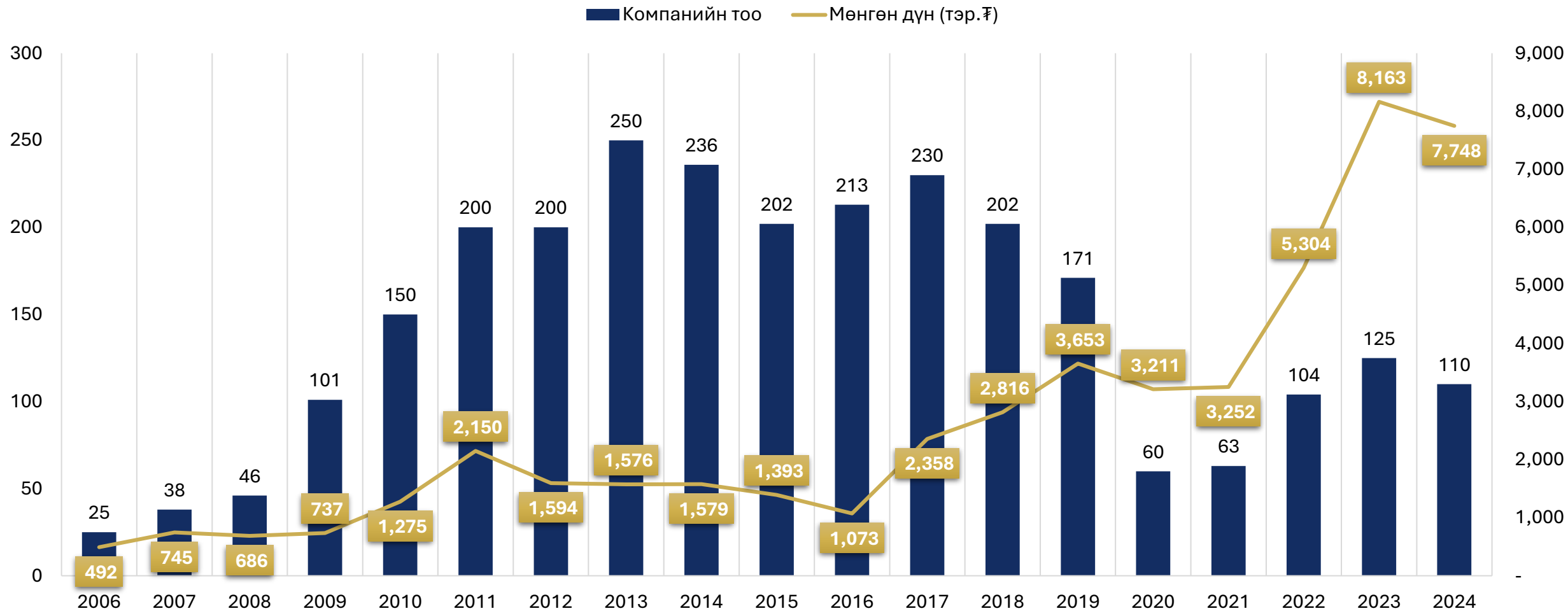
*ТББ-аас хамруулах хүсэлтэй байсан 45 аж ахуйн нэгжийн саналыг авч, ОУИТБС-ын 2024 оны тайлангийн хамрах хүрээг ОТАХ-ийн гишүүд баталсан.

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Сонгогдсон компанийн тоо

ОУИТБС-ын тайланд хамрагдсан компанийн тоо, нэгтгэгдсэн мөнгөн дүн, тэрбум төгрөгөөр:

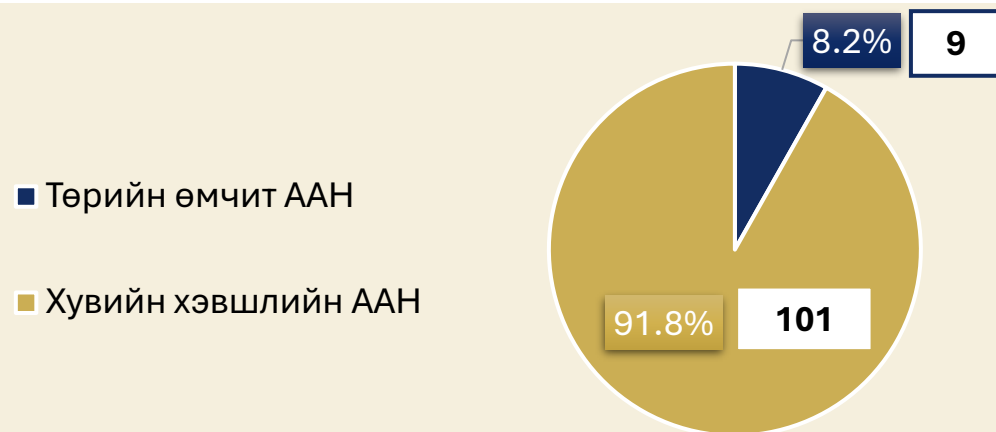
1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Сонгогдсон компаниудын анхны нэгтгэлийн зөрүү

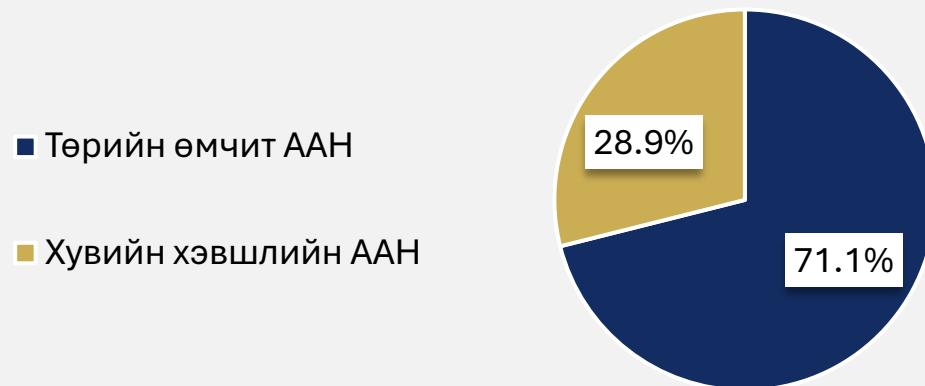
Сонгогдсон ААН-ээс Засгийн газрын хүлээн авсан орлого, тэрбум төгрөгөөр, өмчийн хэлбэрээр /сая.төгрөг/

2024 он	ЗГ-ын хүлээн авсан орлого	ААН-ийн тайлагнасан орлого	Анхны зөрүү
НИЙТ ДҮН	7,747,757.7	6,937,247.7	810,510.0
Төрийн өмчит ААН	5,859,544.3	5,752,217.1	703,182.8
Хувийн хэвшлийн ААН	1,888,213.5	1,185,030.6	107,327.2

Нэгтгэл тайланд орох ААН-ийн өмчийн хэлбэр

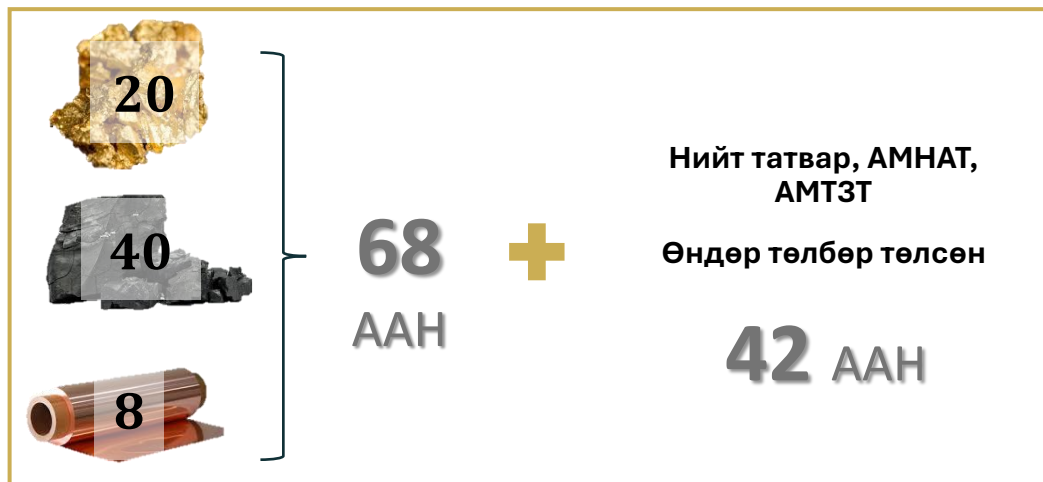

Сонгогдсон ААН-ээс Засгийн газрын хүлээн авсан орлогын бүтэц, хувиар

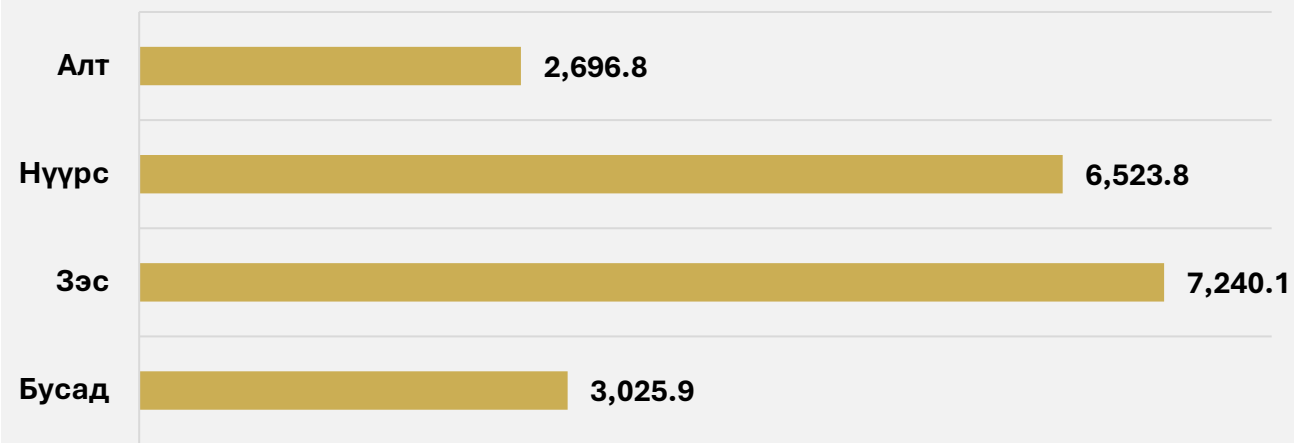

1 КОМПАНИ СОНГОЛТ, ХАМТЫН АЖИЛЛАГАА

Сонгогдсон компани, ашигт малтмалын төрлөөр

110 компанийн мэдээлэл, ашигт малтмалын төрлөөр, тэрбум төгрөг

Нэгтгэл тайланд хамрагдсан ААН-ийн төлсөн татварын дүн нийт Засгийн газрын хүлээн авсан орлогод эзлэх хувь

Нэгтгэл тайлан	Хамрагдсан компани	ЗГ-ын хүлээж авсан нийт орлогод эзлэх хувь	Компаниудын нийт төлбөрт эзлэх хувь
14-р нэгтгэл тайлан	171	92.8%	85.0%
15-р нэгтгэл тайлан	60	82.0%	78.0%
16-р нэгтгэл тайлан	60	94.3%	84.0%
17-р нэгтгэл тайлан	104	97.0%	98.2%
18-р нэгтгэл тайлан	125	98.8%	99.2%
19-р нэгтгэл тайлан	110	90.5%	98.6%

02

НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Залруулахаас өмнөх болон дараах тохируулга

- Анхны нэгтгэлээр 810,510.1 сая төгрөгийн зөрүү үүссэн.
- ЗГ-ын тайланд 2,037,192.0 сая төгрөгийн нэмэгдэх тохируулга, компанийн дүнд 2,870,231.5 сая төгрөгийн нэмэгдэх тохируулга хийгдсэн.
- Эцсийн тайлбарлагдаагүй зөрүү (22,528.5) сая төгрөг болгож тохируулга хийсэн.

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Анхны тайлагнасан төлбөр, орлого болон нэгтгэлийн тохируулга, сая төгрөгөөр

ТАЙЛАН ГАРГАГЧ	КОМПАНИЙН ТОО	УЛСЫН ХЭМЖЭЭНД	ОРОН НУТГИЙН ХЭМЖЭЭНД	НИЙТ
Анхны тайлан				
ЗГ-н байгууллага, орлого	110	7,697,158.5	50,599.3	7,747,757.8
Хувийн компаниуд, Төлбөрүүд	103	1,148,093.9	36,936.6	1,185,030.6
ТӨААН-үүд, Төлбөрүүд	7	5,308,899.0	443,318.1	5,752,217.1
Анхны нэгтгэлийн зөрүү		1,240,165.6	-429,655.5	810,510.1
Нэгтгэл				
ЗГ-н тохируулга		1,375,322.7	661,869.3	2,037,192.0
Компанийн тохируулга		2,621,003.4	249,228.1	2,870,231.5
ЗГ-н дүн тохируулгын дараа		9,072,481.2	712,468.6	9,784,949.8
Компанийн дүн тохируулгын дараа		9,077,996.3	729,482.8	9,807,479.1
Эцсийн тайлбарлагдаагүй цэвэр зөрүү		-5,515.1	-17,014.2	-22,529.3

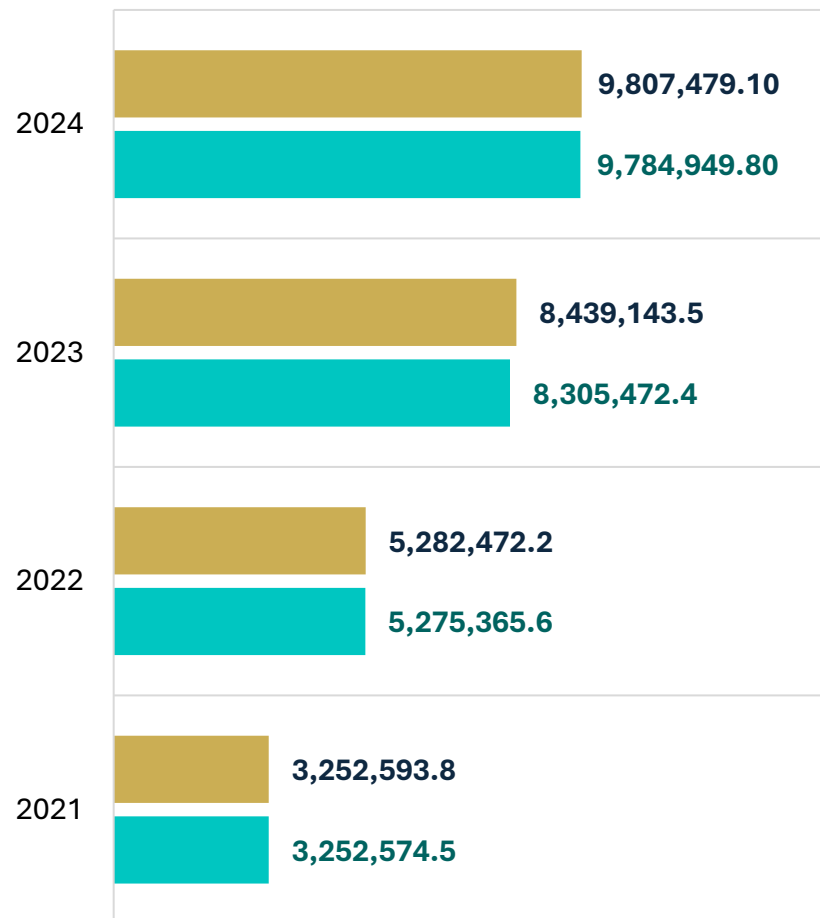
№	ОРЛОГЫН УРСГАЛ	Засгийн газрын хүлээн авсан орлого		Компани тайлагнасан төлбөр	
		Компани	Дүн	Компани	Дүн
1	Анхны тайланд дутуу тайлагнасан	81	296,856.3	81	1,864,362.4
2	Анхны тайланд илүү тайлагнасан	81	1,864,362.4	81	296,856.3
3	ЗГ талаас мэдээлэл ирээгүй	24	80,347.7	14	12,028.8
4	Гаалийн үйлчилгээний хураамж, гаалийн албан татвар болон гаалийн НӨАТ-н төлбөрүүдийг хооронд нь зөрүүтэй тайлагнасан.	5	22,080.2	11	29,285.5
5	Суутган татварын дүнгээр зөрүүтэй	-	-	78	1,937,204.9
6	Мөнгөн сууриар бүртгээгүй	2	299.8	2	1,819.2
НИЙТ		193	2,263,946.5	267	4,141,557.0

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Засгийн газрын хүлээн авсан орлого, байгууллагаар, сая төгрөгөөр

■ Компанийн дүн (тохируулгын дараа)

■ ЗГ-ын дүн (тохируулгын дараа)

Үзүүлэлт	Дүн			
	2021	2022	2023	2024
ЗГ-ын дүн (тохируулгын дараа)	3,252,574.5	5,275,365.6	8,305,472.4	9,784,949.8
Компанийн дүн (тохируулгын дараа)	3,252,593.8	5,282,472.2	8,439,143.5	9,807,479.1
Нийт зөрүү	-19.3	-7,106.6	-133,671.1	-22,529.3
Тохируулгын хүсэлтэд хариу ирүүлээгүй компани	-	9.0	5.0	7.0
Тайлбарлагдаагүй цэвэр зөрүү	-19.3	-7,106.6	-133,671.1	-22,529.3
ЗГ компаниудаас илүү тайлагнасан	6,778.9	136,725.1	190,615.3	6,966.7
ЗГ компаниудаас дутуу тайлагнасан	-6,798.2	-129,618.5	-324,286.3	-29,496.1

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Хамгийн өндөр төлбөр төлсөн топ 20 компани, сая төгрөгөөр

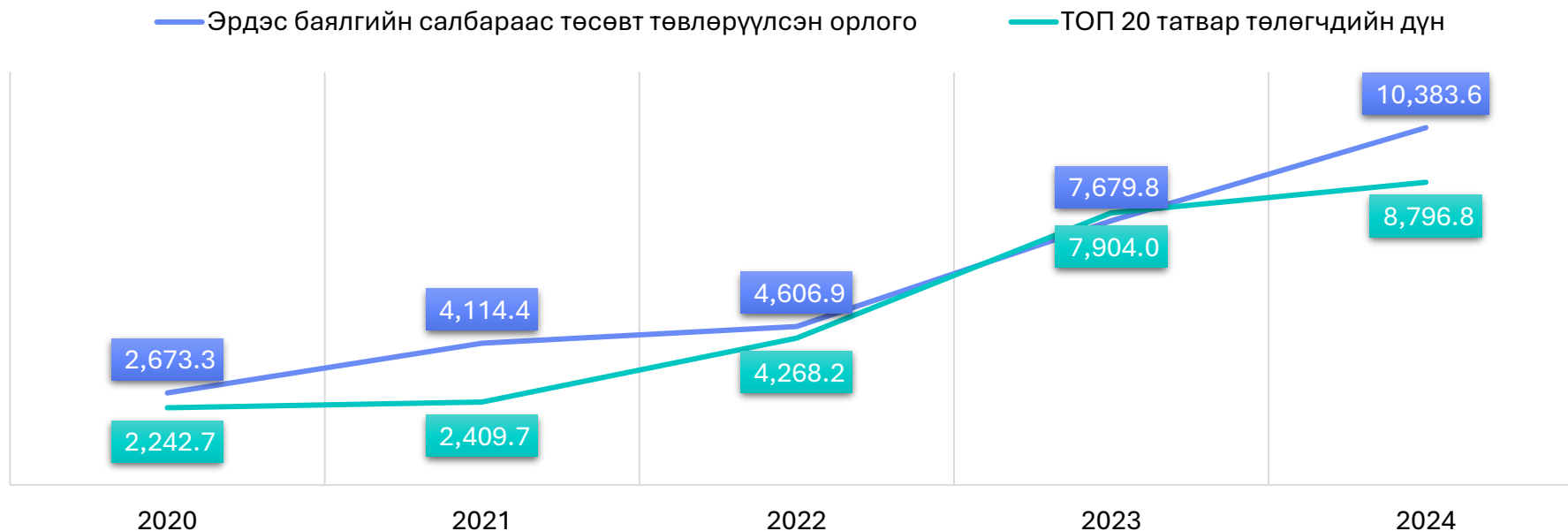
№	РД	КОМПАНИ	ДҮН	ДҮНД ЭЗЛЭХ ХУВЬ
1	5435528	Эрдэнэс Таван толгой ХК	3,376,453.1	37.2%
2	2074192	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ	1,466,338.3	16.2%
3	2657457	Оюутолгой ГХО ХХК	829,963.2	9.1%
4	2887746	Энержиресурс ХХК	640,392.8	7.1%
5	2095025	Монголын Алт МАК ХХК	572,950.0	6.3%
6	2016656	Тавантолгой ХК	523,176.5	5.8%
7	5084555	Саусгоби сэндс ГХО ХХК	266,122.5	2.9%
8	2075385	Петрочайнна дачин тамсаг ГХО ХХК	215,058.2	2.4%
9	5199077	Өсөхзоос ХХК	188,118.5	2.1%
10	2094533	Бороогоулд ГХО ХХК	101,615.9	1.1%
11	5261198	Си Өү Эй Эл ХХК	96,968.6	1.1%
12	2887134	Хангад-Эксплорэйшн ГХО ХХК	96,679.8	1.1%
13	5352827	Цагаан-Өвөлжөө ХХК	63,850.6	0.7%
14	5671833	Хур эрдэнэ баялаг ГХО ХХК	62,823.3	0.7%
15	2550466	Эрдэнэс критикал минералс ТӨҮГ	62,728.6	0.7%
16	6413811	Хан алтай ресурс ХХК	58,062.2	0.6%
17	2548747	Цайртминерал ГХО ХХК	56,085.2	0.6%
18	2855119	Болдтөмөр ерөө гол ГХО ХХК	55,878.4	0.6%
19	2008572	Багануур ХК	32,237.7	0.4%
20	2807459	Тефисмайнинг ХХК	31,329.4	0.3%
НИЙТ			8,796,832.7	96.9%

Компанийн тайлагнасан төлбөрийн мэдээг Засгийн газрын тайлагнасан орлогын дүнтэй тохируулсны дараа шинжилж үзэхэд 2024 онд топ татвар төлөгч 20 компани нь нийт **8,796,832.7 сая төгрөг буюу нийт мөнгөн дүнгийн 96.9 хувийг** төлсөн байна.

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Олборлох салбарын өсөлт, сая төгрөгөөр

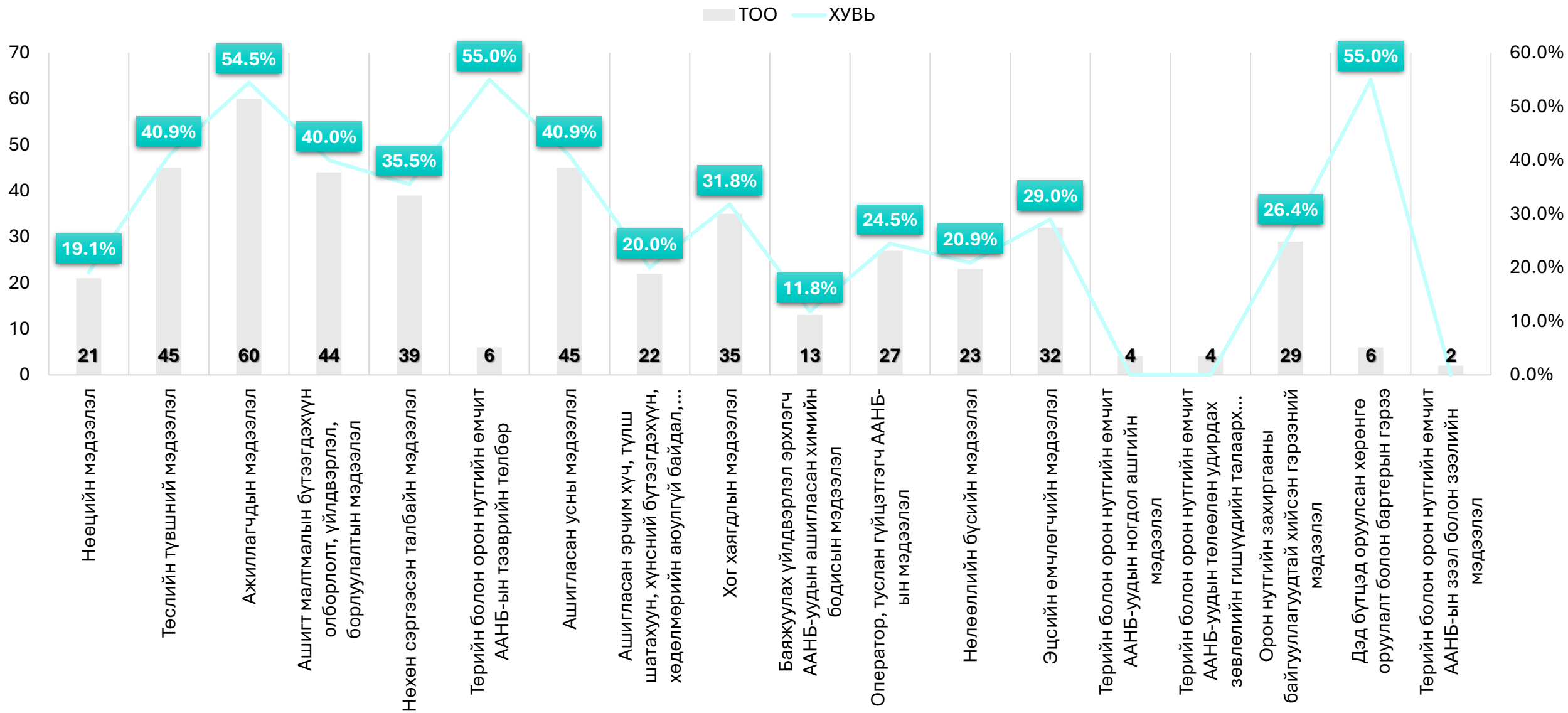
Олборлох үйлдвэрлэлийн салбарын нийт орлого нь топ татвар төлөгч 5 компанийн үйл ажиллагаатай шууд хамаарч байна. Топ татвар төлөгч 5 компани нь сүүлийн 5 жилд нийт 25,621.4 тэрбум төгрөгийн татварыг улсад төлсөн байна.

Топ татвар төлөгчид	2020	2021	2022	2023	2024
Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ	984,198	965,261	1,785,363	1,985,520	1,466,338.3
Оюу Толгой ГХО ХХК	532,245	916,185	589,259	734,901	829,963.2
Эрдэнэс Таван толгой ХК	468,569	294,949	1,052,562	2,854,882	3,376,453.1
Энержи Ресурс ХХК	182,244	50,975	308,384	414,198	640,392.8
Монголын Алт МАК ХХК	75,515	122,587	103,807	336,822	572,950.0
Нийт дүн	2,242,771	2,349,957	3,839,378	6,326,325	6,886,097.4
Өсөлтийн хувь	-13%	7%	77%	65%	8.8%

2 НЭГТГЭЛ ТОХИРУУЛГЫН ҮР ДҮН

Маягтаар авсан мэдээлэл, ирүүлсэн ААН-ийн тоогоор

03

ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЭЛ

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Ил тод болох мэдээллүүд

“ОУИТБС-ын стандарт 2023” дагуу хэрэгжүүлэгч орнуудад тавигдах шаардлагуудыг хэрэгжүүлэх хүрээнд нэгтгэл тайланд орох орлогын бус мэдээллийг цуглуулах, нэгтгэх, дүн шинжилгээ хийх үйл явцыг хэрэгжүүлэв.

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Уул уурхайн салбарын үндсэн үзүүлэлтүүд

ДНБ-ий оны үнээрх өсөлтийг уул уурхайн салбараар авч үзвэл 2024 онд өмнөх оноос 1,988.0 тэрбум төгрөгөөр өссөн үзүүлэлттэй, уул уурхайн салбар нийт ДНБ-ын 27.3 хувийг бүрдүүлж байна.

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Ашиглалт болон хайгуулын тусгай зөвшөөрөл

Тусгай зөвшөөрлийн төрөл	2020 он	2021 он	2022 он	2023 он	2024 он
Шинээр олгосон	90	163	93	238	105
Талбай буцаасан	71	26	34	27	28
Цуцалсан/хүчингүй	140	75	45	39	47
Дуусгавар болгосон	133	120	100	27	57
Шилжүүлсэн	83	74	63	92	101
Сунгуулсан	68	246	291	94	304
Барьцаалсан	27	38	22	21	21
Барьцаа чөлөөлсөн	28	16	23	31	31
Нөхөн олгосон	17	11	6	11	15

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Аж үйлдвэрийн салбарын бүтээгдэхүүний үйлдвэрийн хэмжээ

№	БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ТӨРӨЛ	ХЭМЖИХ НЭГЖ	2023 он	2024 он
1. Уул уурхай, олборлолт				
1.1	Нүүрс	мян.тн	81,304.9	97,721.5
1.2	Газрын тос	мян.бар	4,888.9	4,188.3
1.3	Зэсийн баяжмал	мян.тн	1,395.3	1,562.2
1.4	Молибдений баяжмал	тн	5,643.7	5,498.2
1.5	Цэвэршүүлээгүй алт	кг	14,854.8	12,594.9
1.6	Төмрийн хүдэр	мян.тн	5,334.8	6,642.2
	Төмрийн хүдрийн баяжмал	мян.тн	2,304.4	3,470.0
1.7	Хайлуур жоншны хүдэр	мян.тн	304.1	431.2
	Хайлуур жоншны баяжмал	мян.тн	188.4	127.1
1.8	Цайрны баяжмал	мян.тн	402.9	552.2
1.9	Мөнгөний баяжмал	тн	16,454.0	15,637.0
2. Боловсруулах үйлдвэр				
2.1	Баяжуулсан нүүрс	мян.тн	6,979.4	8,041.6
2.2	Нүүрсэн шахмал түлш	мян.тн	504.6	511.4
2.3	Катодын зэс 99%	тн	9,661.3	6,976.3
2.4	Металл бэлдэц	тн	37,680.5	35,987.1
2.5	Металл цувимал	тн	36,117.9	35,031.8
2.6	Ган төмөр хийц	тн	6,195.7	4,504.5

Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нүүрс 16,416.6 мян.тн буюу 20.2 хувь, зэсийн баяжмал 166.9 мян.тн буюу 12.0 хувь, төмрийн хүдэр 1,307.4 мян.тн буюу 24.5 хувь, төмрийн баяжмал 1,165.6 мян.тн буюу 50.6 хувь, хайлуур жоншны хүдэр 127.1 мян.тн буюу 41.8 хувь, цайрын баяжмал 149.3 мян.тн буюу 37.0 хувиар тус тус өссөн байна.

Харин молибдены баяжмал 145.5 тн буюу 2.6 хувь, алт 2,259.8 кг буюу 15.2 хувь, хайлуур жоншны баяжмал 61.2 мян.тн буюу 32.5 хувиар, мөнгөний баяжмал 817.0 тн буюу 5.0 хувиар тус тус буурсан байна.

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Уул уурхайн голлох бүтээгдэхүүний экспортын мэдээлэл

Эрдэс бүтээгдэхүүний экспортын биелэлт, голлох бүтээгдэхүүнээр

Нүүрсний экспорт: Өнгөрсөн оны мөн үеэс үнийн дүнгээр 200.5 сая ам.доллар буюу 2.3 хувиар буурч, биет хэмжээгээр 14,142.5 мян.тн буюу 20.3 хувиар өссөн байна. Түүнчлэн нүүрсийг 100.0 хувь БНХАУ руу экспортолсон байна.

Алтны экспорт: Өнгөрсөн оны мөн үеэс үнийн дүнгээр 161.4 сая ам.доллар буюу 21.9 хувиар өсөж, биет хэмжээгээр 88.5 кг буюу 0.8 хувиар буурсан байна. Алтны 82.4 хувийг Швейцар, 17.3 хувийг АНУ руу тус тус экспортолсон байна.

Зэсийн баяжмалын экспорт: Өнгөрсөн оны мөн үеэс үнийн дүнгээр 693.4 сая ам.доллар буюу 26.4 хувиар, биет хэмжээгээр 170.4 мян.тн буюу 11.2 хувиар тус тус өссөн байна. Зэсийн баяжмалыг мөн 100.0 хувь БНХАУ руу экспортолсон байна.

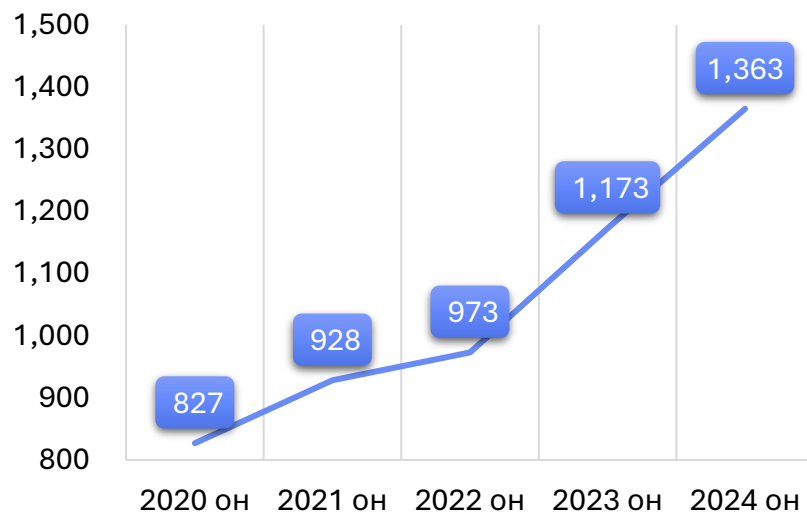
Эрдэс бүтээгдэхүүний экспортын дундаж үнэ

Төрөл	Хэмжих нэгж	12 дугаар сар (өссөн дүнгээр)		Өөрчлөлт	
		2023	2024	Зөрүү	Хувь
Чулуун нүүрс	тн/ам.дол	131.4	107.3	-24.1	-18.3%
Зэсийн баяжмал	тн/ам.дол	1,721.7	1,957.7	236.0	13.7%
Төмрийн хүдэр, баяжмал	тн/ам.дол	77.8	79.6	1.7	2.2%
Цайрын хүдэр, баяжмал	тн/ам.дол	1,462.2	1,452.3	-9.8	-0.7%
Жоншны хүдэр, баяжмал	тн/ам.дол	250.4	232.6	-17.7	-7.1%
Молибдены баяжмал	тн/ам.дол	18,939.0	15,993.6	-2945.40	-15.6%
Алт	тн/ам.дол	62,897.7	77,233.0	14,335.3	22.8%

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Гэрээний ил тод байдал

2025 оны 10-р сарын 01-ний байдлаар энэхүү мэдээллийн санд бүртгэгдсэн **1,365** гэрээний мэдээллийг байршуулсан байна

№	ГЭРЭЭНИЙ ТӨРӨЛ	ТОО
1	Орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээ	393
2	Бичил уурхайгаар ашигт малтмал олборлох тухай гэрээ	442
3	Газар ашиглах тухай гэрээ	130
4	Улсын төсвийн хөрөнгөөр хийсэн хайгуулын ажлын зардлын нөхөн төлбөрийн гэрээ	64
5	Ус ашиглах тухай гэрээ	88
6	Ашиглалтын өмнөх гэрээ	53
7	Бүтээгдэхүүн хуваах гэрээ	26
8	Гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийн дагуу хийгдэх гэрээ	23
9	Газрын тосны эрлийн гэрээ	12
10	Орд ашиглах гэрээ	11
11	Тогтвортой байдлын гэрээ	11
12	Бусад	47
13	Концессын гэрээ	4
14	Хөрөнгө оруулалтын гэрээ	8
15	Гэрээний хавсралт	7
16	Бүтээн байгуулалтын гэрээ	7
17	Төрийн өмчит уул уурхайн компанийн худалдан авалтын гэрээ	2
18	Үйлчилгээний гэрээ	3
19	Хамтын ажиллагааны санамж бичиг	4
20	Тодорхойгүй	28

НИЙТ

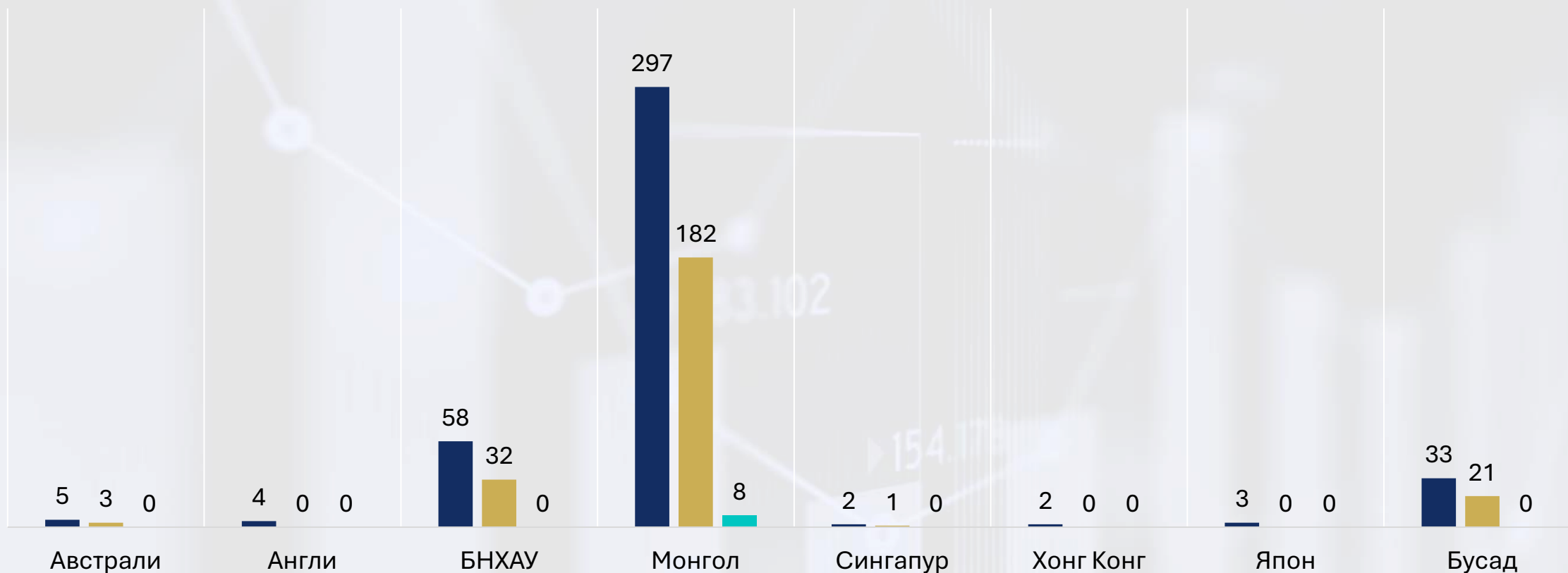
1,363

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэл

2023 онд нийт 795 аж ахуй нэгж эцсийн өмчлөгчийн мэдээллээ тайлагнасан бол энэ жилийн хувьд **14.2 хувиар буурсан** үзүүлэлттэй байна. Тайлант онд ОУИТБС-ын цахим тайлангийн системд нийт 452 аж ахуйн нэгжийн эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэл бүртгэгдсэн бөгөөд үүнээс 88 хувь буюу 404 нь хувь хүний түвшинд тайлагнасан байна. Мөн хувь хүний түвшинд авч үзэхэд улс төрд нөлөө бүхий 8 эцсийн өмчлөгч байна.

■ Иргэншил   ■ Энэ компанид удирдах албан тушаал хашдаг эсэх   ■ Улс төрд нөлөө бүхий этгээд мөн эсэх

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Хог хаягдлын мэдээлэл

2024 онд **37 компани** нийт **1,531.6 сая төгрөгийг хог, хаягдлын төлбөрт төвлөрүүлсэн** байна.

Хог хаягдлын мэдээлэл, м3

ҮЙЛДВЭРЭЭС ГАРСАН ХОГ ХАЯГДАЛ	49,143	Энгийн	39,655
		Аюултай	9,487
УСТГАСАН ХОГ ХАЯГДАЛ	23,963	Аюултай	9,487
		Шатаасан	1,569
		Хими, физикийн аргаар	-
		Бусад	5,677
МЭРГЭЖЛИЙН ААН-Д ШИЛЖҮҮЛСЭН ХОГ ХАЯГДАЛ	25,134	Энгийн	19,100
		Аюултай	6,035

Хог хаягдлын өндөр төлбөр төлсөн 10 компани

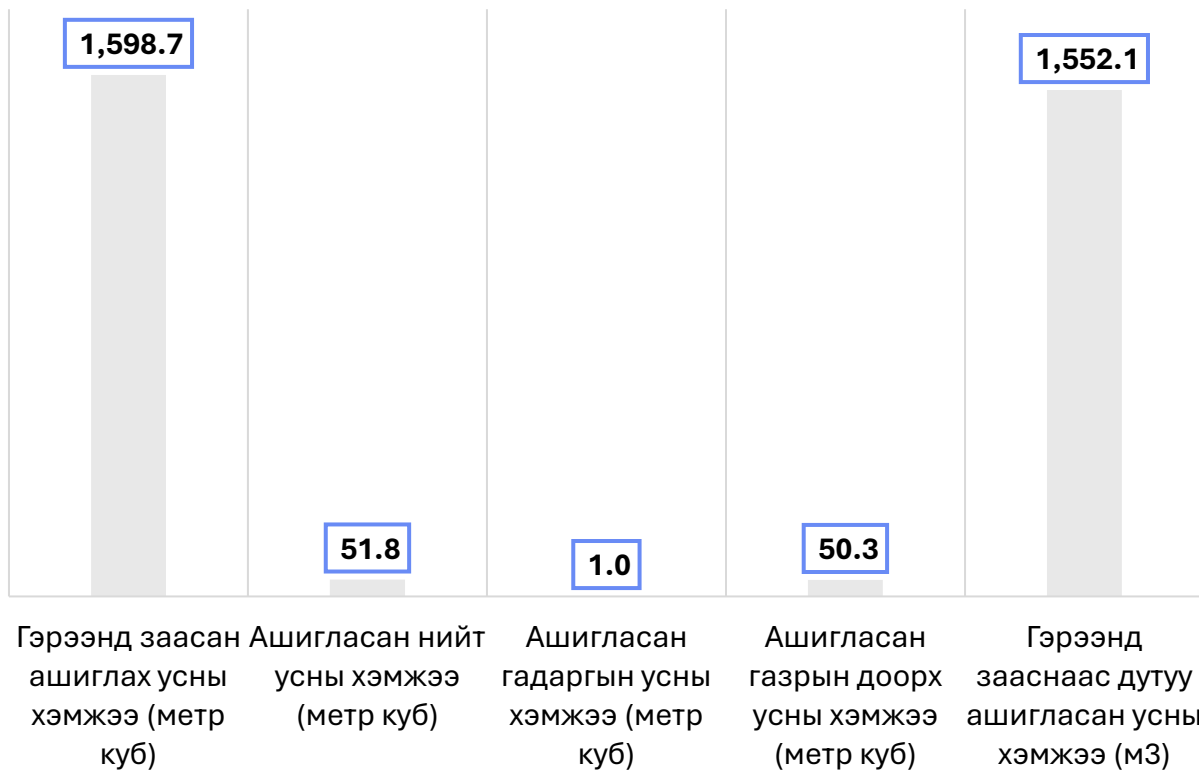
№	КОМПАНИЙН НЭР	АЙМАГ СУМ	ТӨЛСӨН ТӨЛБӨР
1	Энержиресурс ХХК	Өмнөговь	768,851.9
2	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ	Орхон	522,796
3	Эрдэнэс Таван толгой ХК	Өмнөговь	116,608
4	Хунт-Өгөөж ХХК	Өмнөговь	26,400
5	МАК Цемент ХХК	Дундговь, Дорноговь	18,813.6
6	Платинумланд ХХК	Булган	8,000
7	Саусгоби сэндс ХХК	Өмнөговь	6,066
8	Олон ихт баян ХХК	Дорноговь	6,000
9	Сора интернэшнл ХХК	Дорноговь	6,000
10	Эрдэнэмонгол ХХК	Баянхонгор	6,000

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Ус ашиглалтын мэдээлэл

2024 онд нийт **1,598.7 сая метр.куб** ус ашиглахаар гэрээ хийснээс **51.8 сая метр.куб** буюу гэрээлсэн усны **3.2 хувийг** ашигласан байна. Мөн сонгогдсон 110 компанийн хувьд ус ашигласны төлбөр **61,806.6 сая төгрөг төвлөрүүлсэн ба** ус бохирдуулсны төлбөр **887.3 сая** төгрөгийн тус тус төвлөрүүлжээ.

2024 оны ус ашиглалтын хэмжээ, сая метр куб

2024 онд усны төлбөр төлсөн ТОП 10 компани, сая төгрөгөөр

№	КОМПАНИ	УС АШИГЛАСНЫ ТӨЛБӨР	Дүнд эзлэх хувь
1	Эрдэнэт үйлдвэр ТӨҮГ	30,232.9	48.9%
2	Оюутолгой ГХО	22,124.6	35.8%
3	Энержиресурс ХХК	4,693.1	7.6%
4	Цайртминерал ХХК	652,711	1.1%
5	Си Өү Эй Эл ХХК	629,638	1.0%
6	Хан алтай ресурс ХХК	549,179	0.9%
7	Шарын гол ХК	465,081	0.8%
8	Саусгоби сэндс ХХК	429,582	0.7%
9	Наран мандал энтерпрайзес ХХК	236,427	0.4%
10	Цагаан-Өвөлжөө ХХК	186,315	0.3%
НИЙТ		60,199.5	97%

3 ОУИТБС-ЫН ОРЛОГЫН БУС МЭДЭЭЛЛҮҮД

Ил тод байдал

ТӨААН-үүдийн тайлангаа ил тод болгосон эсэх

Компанийн нэр	ТӨААН нь санхүүгийн тайлан бэлтгэдэг эсэх	Санхүүгийн тайлан аудитлагдсан эсэх	НББ-ийн Олон улсын стандартын дагуу тайланг бэлтгэсэн эсэх	Олон улсын стандартын дагуу аудитласан эсэх	ТӨААН-ийн тайланг олон нийтэд ил тод болгосон эсэх
Тавантолгой ХК	тийм	-	-	-	үгүй
Эрдэнэс таван толгой ХК	тийм	Тийм	тийм	Тийм	тийм
Эрдэнэт Үйлдвэр ТӨҮГ	тийм	Тийм	тийм	Тийм	тийм
Багануур ХК	тийм	Тийм	тийм	Тийм	тийм
Оюутолгой ХХК	тийм	Тийм	тийм	Тийм	үгүй
Бадрах энерги ХХК	тийм	-	-	-	үгүй
Эрдэнэс Критикал Минералс ТӨҮГ	тийм	тийм	тийм	тийм	тийм
Цемент шохой ХХК	тийм	тийм	тийм	тийм	тийм
Баянтээг ХК	тийм	тийм	тийм	тийм	тийм

Худалдан авалтын ил тод байдал

Компанийн нэр	Худалдан авах ажиллагааны төлөвлөгөө	Худалдан авах ажиллагааны тайлан
Тавантолгой ХК	тийм	тийм
Эрдэнэс таван толгой ХК	тийм	тийм
Эрдэнэт Үйлдвэр ТӨҮГ	тийм	тийм
Багануур ХК	тийм	үгүй
Оюутолгой ХХК	үгүй	үгүй
Бадрах энерги ХХК	үгүй	үгүй
Эрдэнэс Критикал Минералс ТӨҮГ	тийм	тийм
Цемент шохой ХК	тийм	тийм
Баянтээг ХК	тийм	тийм

04

ЗӨВЛӨМЖ

ОУИТБС-ын 2024 оны нэгтгэлийн үр дүнгээс үзэхэд өмнөх онуудын нэгтгэлийн дүнтэй харьцуулахад мэдээлэл, тайлагналын чанар болон оролцогч талуудын идэвх буурсан нь бидэнд анхаарах асуудал байгааг илтгэж байна.

Төрийн байгууллагуудын, **ялангуяа орон нутгийн түвшний байгууллагуудын мэдээлэл дутуу, эсвэл огт ирүүлээгүй тохиолдол** байсаар байгаа бөгөөд компаниудын хувьд мөн адил алдаатай болон дутуу тайлагналын байдал үргэлжилсээр байна.

- ✓ Энэ нь техникийн төдий бус, **бодлогын түвшинд ил тод байдлын ач холбогдлыг хангалттай ойлгож, хэрэгжүүлэх соёл бүрэн төлөвшөөгүй** байгааг харуулж байна.
- ✓ Иймд цаашид ОУИТБС-ын **хэрэгжилтийн чанарыг сайжруулах, оролцогч талуудын үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох, ил тод байдлын тогтолцоог төлөвшүүлэх** зорилгоор дараах зөвлөмжийг гаргаж байна.

1. ИЛ ТОД БАЙДЛЫГ ЭРХ ЗҮЙН ТҮВШИНД БАТАЛГААЖУУЛАХ.

“Эрдэс баялгийн ил тод байдлын тухай хууль”-ийг яаралтай батлах эсвэл “Ашигт малтмалын тухай хууль” болон холбогдох дүрэм, журмуудад ил тод байдлын заалтыг тусгах. ОУИТБС-ын **хэрэгжилт, тайлагналын үүрэг, хяналт, урамшуулал** болон **хариуцлагын зохицуулалтыг нэг мөр болгон тодорхойлох** шаардлагатай байна.

Хууль тогтоомжийг баталснаар ил тод байдлын **стандартыг төрийн бодлогын бүрэлдэхүүн хэсэг болгон төлөвшүүлэх, төр, компани, иргэний нийгмийн оролцоог институтийн түвшинд баталгаажуулах** нөхцөл бүрдэнэ.

2. КОМПАНИУДЫН ТАЙЛАГНАЛЫН ИДЭВХ БА ХАРИУЦЛАГЫН ТОГТОЛЦООГ БЭХЖҮҮЛЭХ.

- ОУИТБС-д хамрагдах компанийн үүргийг **хууль, тусгай зөвшөөрөл** болон **гэрээний нөхцөлд тусгах, тайлан гаргаагүй тохиолдолд тодорхой хариуцлага хүлээлгэх механизмыг нэвтрүүлэх шаардлагатай** байна.
- Ил тод байдлын сайн жишгийг дэмжих зорилгоор “**Ил тод компанийн үнэлгээ**”-г бий болгож, **жил бүр олон нийтэд зарлах** нь компаниудын идэвхийг нэмэгдүүлэх үр нөлөөтэй арга хэмжээ болно.
- Төрийн өмчит компанийн **Төлөөлөн удирдах зөвлөлийн гишүүдийн гүйцэтгэлийн шалгуурт ил тод байдлын үзүүлэлтийг тусгах замаар** дотоод хяналт, хариуцлагыг сайжруулах боломжтой.
- Эрдэс баялгийн салбарын хуулийн төсөл боловсруулагдсан хэдий ч батлагдаагүй байгаа тул өнөөгийн эрх зүйн орчны хүрээнд компаниудын хариуцлагыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна. Тухайлбал, ОУИТБС-ын хүрээнд тайлагнах мэдээллийг ил тод болгох үүргийг Ашигт малтмалын тухай хуулийн 48.10 дахь заалтаар тодорхойлсон бөгөөд энэ үүргээ хэрэгжүүлээгүй тохиолдолд Зөрчлийн тухай хуулийн 7.11 зүйлийн 2.2 дахь хэсэг заасанчлан хариуцлага оногдуулах боломж бүрэн бий. Үүний дагуу ил тод байдлын тайлан гаргаагүй, нэгтгэл тайланд хамтран ажиллаагүй компаниудад тухай бүр хуулийн хариуцлага хүлээлгэж хэвших нь ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг сайжруулахад нэн чухал юм.

3. ОРОН НУТГИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ТАЙЛАГНАЛ БА ЧАДАВХЫГ БОДЛОГЫН ТҮВШИНД ДЭМЖИХ.

Орон нутгийн түвшинд ОУИТБС-ийн хэрэгжилтийг тогтвортой, үр дүнтэй байлгахын тулд мэдээлэл хариуцсан **ажилтны чадавх, хариуцлага, байгууллагын тогтолцоог зэрэгцэн сайжруулах бодлого шаардлагатай** байна. Үүний тулд ОУИТБС-ын мэдээлэл хариуцсан албан тушаалтны эрх зүйн болон байгууллагын байр суурийг тодорхой болгох.

Энэхүү албан тушаал нь жил бүрийн тайлангийн явц, мэдээлэл оруулах хариуцлагыг хүлээдэг байдлаар **ажлын байрны тодорхойлолт, ажлын гүйцэтгэлийн үзүүлэлтэд тусгагдах** шаардлагатай.

Түүнчлэн орон нутгийн мэдээлэл хариуцсан ажилтнуудад зориулсан тогтмол **ОУИТБС-ын цахим тайлангийн системийн сургалт, өгөгдлийн чанарын үнэлгээ, ил тод байдлын стандарт** зэрэг чиглэлээр жил бүрийн сургалтын хөтөлбөр хэрэгжүүлбэл үр дүнтэй байх боломжтой. Мөн ОУИТБС-ын цахим тайлангийн системтэй уялдсан **орон нутгийн ил тод байдлын дэд портал хөгжүүлж, аймаг, сум, дүүргийн орлого, зарцуулалт, хуваарилалтын мэдээллийг нээлттэй байдлаар** иргэдэд хүргэх.

4. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ХООРОНДЫН УЯЛДАА, МЭДЭЭЛЛИЙН СОЛИЛЦООГ САЙЖРУУЛАХ.

ОУИТБС-ын тайлагналын үр дүнд тулгарч буй **гол хүндрэлүүдийн нэг нь төрийн байгууллагуудын хоорондын мэдээллийн уялдаагүй ажиллагаа** байсан.

Тухайн байгууллагаас мэдээлэл хүсэхэд зарим байгууллага **хариу өгөхгүй** эсвэл **мэдээлэл өгөхөөс зайлсхийх, мэдээллийг бүрэн бус өгөх** зэрэг хүндрэлүүд давтагдсаар байна. Үүнээс шалтгаалан ОУИТБС-ын тайлан гаргах явцад шаардлагатай өгөгдлийг бүрэн авах боломжгүй болж, тайлангийн чанар буурах эрсдэл үүсгэж байна. ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг хангахтай холбоотой Засгийн газрын тогтоолыг шинэчлэх замаар үүрэг хариуцлагыг нь албажуулах, нэгтгэл тайлангийн дүн болон ОУИТБС-ын хэрэгжилтийн байдлыг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлж, тодорхой арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхийг санал болгож байна: Мэдээлэл шаардах, хүлээн авах үйл явцын хариуцлагыг тодорхой болгож, тайлан боловсруулах явцад бүх талын мэдээллийг цаг хугацаанд нь өгөх үүрэг хүлээлгэх.

- ✓ Мэдээлэл шаардах, хүлээн авах үйл явцын хариуцлагыг тодорхой болгож, тайлан боловсруулах явцад бүх талын мэдээллийг цаг хугацаанд нь өгөх үүрэг хүлээлгэх.
- ✓ Мэдээлэл өгөхгүй, хоцорсон, дутуу мэдээлэл өгсөн байгууллага, ажилтанд хариуцлагын арга хэмжээ авах.
- ✓ Төрийн байгууллагын ажилтнуудад ОУИТБС-ын тайлагналын стандартыг ойлгох, мэдээлэл цаг тухайд нь өгөх, бусад байгууллагатай уялдан ажиллах чиглэлээр сургалт зохион байгуулах.

5. ЭЦСИЙН ӨМЧЛӨГЧДИЙН МЭДЭЭЛЛИЙН ИЛ ТОД БАЙДЛЫГ САЙЖРУУЛАХ.

ОУИТБС-ын хүрээнд болон хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн дагуу тайлагнагдаж буй эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэлд баталгаажуулалт хийх үйл явц одоогоор хэрэгждэггүй байгаа нь мэдээллийн үнэн зөв, найдвартай байдлыг хангах, ил тод байдлыг бэхжүүлэх зорилтыг хангахад хүндрэл үүсгэж байна. Иймд:

- ✓ Эцсийн өмчлөгчийн мэдээлэлд хуулийн этгээдийн бүртгэлийн байгууллага болон холбогдох төрийн байгууллагууд хамтран баталгаажуулалт хийх эрх зүйн болон арга зүйн механизмыг тодорхойлох, мэдээллийг үнэн зөв эсэхийг хянах журмыг боловсруулах.
- ✓ Компанийн өмчлөлийн бүтцийн зураглалыг тайлагнах, эцсийн өмчлөгч нь улс төрд нөлөө бүхий этгээд, тэдгээрийн хамаарал бүхий этгээд мөн эсэх, эсвэл бусдын нэрийн өмнөөс өмчлөл эрхээ хэрэгжүүлэгч “номиналь өмчлөгч” эсэхийг ил тод мэдээлэхийг шаарддаг зохицуулалт бий болгох.

6. ГЭРЭЭНИЙ ИЛ ТОД БАЙДАЛТАЙ ХОЛБООТОЙ

- ✓ Гэрээний ил тод байдлыг хангах эрх зүйн орчныг улам сайжруулж, газрын хэвлийн баялаг эрэл, хайгуул, ашиглалт, боловсруулалт, тээвэрлэлт, дэд бүтэц, борлуулалттай холбоотой бөгөөд төрийн байгууллага, төрийн болон орон нутгийн өмчит, өмчийн оролцоотой компанийн бусад этгээдтэй байгуулсан бүх төрлийн гэрээ ил тод байх эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх.
- ✓ Байгалийн баялаг нь нийтийн өмч тул түүнтэй холбоотой гэрээ, хэлэлцээр болон холбогдох үйл явц олон нийтийн хяналтад нээлттэй байх ёстой. Гэвч одоогийн байдлаар “Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай” болон “Төрийн болон албаны нууцын тухай” хуулийн зарим зохицуулалт нь байгалийн баялагтай холбоотой мэдээллийг нууцлах боломжийг бүрдүүлж, ил тод байдлыг хязгаарлаж байна. Иймд, нууцлалын хүрээг нарийвчилж олон нийтийн хяналтыг боломжийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай.
- ✓ ОУИТБС-ын хэрэгжилтийг хариуцсан гол байгууллага болох АҮЭБЯ гэрээний ил тод байдалд анхаарал хандуулах, www.iltodgereee.mn цахим сангийн үйл ажиллагааг дэмжих, гэрээг нийтлэхтэй холбоотой төр, орон нутгийн захиргааны байгууллагын үүрэг хариуцлага, үйл явцыг албажуулах.

7. АУДИТЫН НЭГТГЭЛТЭЙ ХОЛБООТОЙ.

- ✓ **Гаалийн албан татвар/ Гаалийн НӨАТ андуурагдсан хэвээр,** Энэ жил орон нутагт төвлөрүүлдэг татварын дүнгүүд улсын төсвийн татварын дүнгүүдтэй залруулагдсан алдаа их илэрсэн: Мэргэжлийн байгууллагатай хамтран тайлан илгээх компаниудыг мэдээллээр тогтмол хангах. Байнгын гардаг залруулга татварын төрлүүд, татварын мөнгөн сууриар тайланг шивэх талаар мэдээллээр тогтмол хангах.
- ✓ **Орон нутгаас ахин мэдээлэл дутуу ирсэн:** Засгийн газрын хамтран ажилладаг байгууллагуудыг мэдээллээр ханган мэдээлэл хуваалцах ач холбогдлыг тайлбарлах.
- ✓ **Компани, Засгийн газар талаас аль аль нь мэдээлэл муу байгаагаас дээрх зөрүү илэрсэн:** Энэхүү мэдээлэл нийтэд ил болсноор бий болох давуу тал үүний ач холбогдлыг болон тайлангаас хэрхэн мэдээллээ зөв ойлгон авах талаар ойлголтыг тогтмол өгөх.
- ✓ **Татварын мөнгөн сууриар бус аккруэл сууриар илгээсэн:** Ил тодын тайлангийн загвар байдлаар хэрхэн бөглөх мэдээллийг бичлэг хэлбэрээр байршуулан гарын авлагыг ил тод оруулах

**АНХААРАЛ
ХАНДУУЛСАН ТАНД
БАЯРЛАЛАА**